

ВОСПИТУВАЧОТ, детето и детската игра

Лена Дамовска | Флорина Шеху
Ана Фрицханд | Елизабета Томевска Илиевска
Соња Чаловска

10

СОДРЖИНА

ТЕОРЕТСКИ ДЕЛ

ВОВЕД	7
I. ИГРАТА И УЧЕЊЕТО – ПЕДАГОГИЈА БАЗИРАНА НА ИГРА проф. д-р Лена Дамовска	9
II. ВОСПИТУВАЧОТ И ИГРАТА ВО РАЗВОЈОТ И УЧЕЊЕТО НА ПРЕДУЧИЛИШНОТО ДЕТЕ проф. д-р Флорина Шеху	19
III. ПСИХОЛОГИЈА НА ДЕТСКАТА ИГРА И НЕЈЗИНОТО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ПСИХИЧКИОТ РАЗВОЈ НА ДЕТЕТО проф. д-р Ана Фрицханд	27
IV. ИНТЕРАКТИВНИ ГОВОРНИ ИГРИ ЗА ДЕЦАТА ОД ПРЕДУЧИЛИШНА ВОЗРАСТ проф. д-р Елизабета Томевска Илиевска	37
V. ПРАКТИЧЕН ДЕЛ	
КРЕИРАЊЕ ИСТРАЖУВАЧКИ ИГРИ И ИГРОВНИ АКТИВНОСТИ Приватна детска градинка „Спирит“ – Скопје д-р Соња Чаловска	49
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	76

проф. д-р Елизабета Томевска-Илиевска
 Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје
 Филозофски факултет – Институт за педагогија

IV. ИНТЕРАКТИВНИ ГОВОРНИ ИГРИ ЗА ДЕЦАТА ОД ПРЕДУЧИЛИШНА ВОЗРАСТ

ВОВЕД

Играта помага во развојот и напредокот на децата, затоа што со неа се усвојуваат различни знаења, се развиваат вештини и навики. Детето како поединец, со помош на играта се развива: **когнитивно** (играта бара решавање проблеми, планирање, критичко мислење, креативност, евалуација), **говорно** (усвојување јазични правила и функции; играта е простор за вербална интеракција; развој на јазичните компетенции), **социјално-емоционално** (создавање слика за себе; самопочитување, самоконтрола; развој на мотивација, емпатија; социјализација на детето во сооднос со развојот на социјалните вештини, толеранција, групна припадност), **психомоторно** (развој на груба и фина моторика).

Основниот принцип на овој прирачник е да се почитуваат индивидуалните карактеристики и афинитети на децата, како и нивниот лингвистички код, што од своја страна, пак, е предуслов за успешно остварување на воспитно-образовните цели преку реализација на голем спектар активности кои соодветствуваат на децата од предучилишна возраст. Исто така, нагласена е потребата за поттикнување на говорната активност кај децата и негување на чувството за постоење културна и јазична различност. Потребно е да се стави акцент на квалитетот на комуникација воспитувач – дете, од што зависи и квалитетот на говорниот развој кај децата од предучилишна возраст.

Денес, сè повеќе се актуелизираат комерцијалните игри што произлегуваат од современата технологија. Поради тоа, во овој прирачник се разработуваат игри и игровни активности кои детето самостојно или во група ги осмислува и ги развива, а со тоа се развива и неговата креативност, како и подготовка на детето на сето она што го очекува во понатамошниот живот.

ФОНОЛОШКИ ИГРИ

- ИЗГОВОРИ МЕ БРЗО!
- ПОГОДИ КОЈ СУМ?

МОРФОЛОШКИ ИГРИ

- МУЗИКАТА АСОЦИРА!

СИНТАКСИЧКИ ИГРИ

- ЗБОРУВАМЕ СО ЧУВСТВА!
- ОТКРИВАМЕ И ОДГОВАРАМЕ
- СЛИКАТА ШТО ПРАШУВА

ЛЕКСИЧКИ ИГРИ

- „ГОЛЕМО-МАЛО“, „ЦРНО-БЕЛО“, „САКАМ-НЕ САКАМ“, „НИСКО-ВИСОКО“

ИГРАМЕ И СЛУШАМЕ

- ИГРАМЕ ВО ПРОЛЕТ, ЛЕТО, ЕСЕН И ЗИМА
- „ПОЕТИ И СЛИКАРИ“

ЗБОРУВАЊЕ

- ЈАС СУМ АКТЕР, БИДИ И ТИ!
- РАСКАЖИ МИ ПРИКАЗНА!
- МУЗИЧКИ ОПИС

ЧИТАЊЕ

- СОЗДАВАМЕ СЛИКОВНИЦА

ПИШУВАЊЕ

- ФИЛМКО И СТРИПКО

ФОНОЛОШКИ ИГРИ

Фонолошките игри се одлична можност за да се поттикне детето во изговорот на поединечните гласови, а воспитувачот да го коригира изговорот при играта. Целта на фонолошките игри е поттикнување гласовната осетливост, подигнување на свеста за (правилно) изговарање на поединечни гласови, поттикнување на гласовната анализа и синтеза, како и користење правилна интонација во реченицата.

• ИЗГОВОРИ МЕ БРЗО!

Целта на оваа игра е секоја зададена брзозборка да се изговори што побрзо, три пати по ред. Децата се делат во групи. Секој член од групата може да освои најмногу три поени во зависност од тоа колку точно ја изговорил зададената брзозборка. Воспитувачот на децата им ги чита брзозборките бавно, повторувајќи ги неколку пати, а потоа секоја група со помош на воспитувачот ги повторува. Откако децата ќе ги повторат брзозборките, секоја група се обидува да ги изговори што е можно побрзо, во зависност од нивните способности. Победник е онаа група којашто ќе ги изговори брзозборките правилно и најбрзо. Во групата треба да се определи кој ќе биде прв во започнувањето на изговарањето на брзозборката, а наредното дете ќе се определи според насоката на движење на стрелките на часовникот.

Примери за брзозборки:

- Мише мие шише; Лесна песна пее Весна.
- Наташа и Маташа од Ваташа.
- Фатив сом и слом на сон.
- Боб, топ, топ.
- Во грм црн трн.
- Зу, зу, запче, ми гризна јазиче.
- Петел прета пепел.

Развојни цели:

- свесност за изговор на секој поединечен глас во различни позиции и комбинации во зборот;
- развивање брзина во зборувањето;
- развивање перцептивни способности.

• ПОГОДИ КОЈ СУМ?

Во оваа игра воспитувачот им покажува на децата слики на кои се наоѓаат различни видови животни. Потоа, децата прават круг и седнуваат едно до друго. Едно дете застанува во средината на кругот и извлекува слика. Според сликата што ја извлекло, детето се обидува преку пантомима и со отворање на устата да ги имитира гласовите (на пр., преку ономатопеја) кои ги испушта животното од извлечената слика.

Останатите деца се обидуваат да погодат за кое животно станува збор. Она дете кое најбрзо ќе успее да погоди, е следното што извлекува слика. Откако сите деца ќе извлечат слика, имаат можност да изберат едно омилено животно и за него да измислат приказна, која треба да ги содржи нивните имиња и начинот на кои се огласуваат животните. На крајот следува избирање на најуспешна приказна.

Развојни цели:

- развој на стилски способности за создавање приказна;
- развој на перцептивни способности и вештини за откривање;
- развој на фантазија.

МОРФОЛОШКИ ИГРИ

Користењето на морфолошките игри може да биде во функција и за стекнување нови знаења, за повторување итн.

• МУЗИКАТА АСОЦИРА!

Воспитувачот на почетокот избира инструментална музика, која децата треба да се мотивираат внимателно да ја слушаат. Се препорачува музиката која ќе ја слушаат децата да биде во времетраење не подолго од 5 минути. Децата треба внимателно да ја слушаат музиката и во текот на слушањето да размислуваат кои асоцијации можат да се поврзат со таа музика. Потоа, децата поделени во парови или во групи, преку разговор треба да

ги споредат своите асоцијации и да ги издвојат од останатите групи/парови, а потоа да се обидат со помош на асоцијации да ја опишат музиката што ја слушале. Победник е онаа група или пар кои музиката ќе ја опишат со најсоодветни асоцијации.

На крај, воспитувачот заедно со децата игра „музичко столче“ (децата се редат во круг околу столчињата, а бројот на столчиња треба да биде за еден помал во сооднос со бројот на децата).

Развојни цели:

- препознавање звуци и поврзување со асоцијации;
- развој на перцептивни способности;
- развој на способноста за имагинација.

СИНТАКСИЧКИ ИГРИ

Синтаксичките игри се поврзани со сите други јазични игри, од причина што за нивното остварување важно е познавањето на морфологијата, како и на лексикологијата (во најелементарна форма). За нивно правилно користење е потребно да се почитуваат принципите на одредени јазични активности при кои ќе се реализираат овие игри.

• ЗБОРУВАМЕ СО ЧУВСТВА!

Децата се поделени во група. Секоја група добиваат лист на кој емотиконот (смајли) е обележан со пет различни чувства: тага, среќа, изненадување, рамнодушност и замисленост. Децата треба да се потрудат за секое чувство да измислат што повеќе реченици со кои ќе опишат како се чувствуваат во моментот и да изберат соодветен емотикон (смајли).

Во другиот дел од оваа игра, воспитувачот може на децата да им зададе задача да направат мала претстава во која главни улоги ќе бидат чувствата или луѓето кои ќе бидат носители на тие чувства. Потоа се избира најуспешна претстава.

Развојни цели:

- способност за изговарање реченица во согласност со расположението;
- развој на перцепцијата;
- развој на имагинацијата.

• ОТКРИВАМЕ И ОДГОВАРАМЕ

Воспитувачот на децата им дели табли во форма на играта, на пример: „Не, лути се човече“. Во играта некои полиња се означени, така што кога детето ќе дојде до означеното поле, треба од средината на таблата да земе картичка на која е запишана одредена задача (барањето од задачата го чита воспитувачот/возрасно лице). Ако детето одговори точно, може да продолжи понатаму, но ако одговори погрешно се враќа толку чекори назад колку што добил на коцката. При секое земање картичка, детето треба да ја фрли и коцката. На картичките, зададените задачи (прашањата) се поврзани со одредени реченици. Односно, на секоја картичка се наоѓа една реченица која детето треба да ја претвори во потврдна,

одречна или прашална форма на реченица. Речениците се обликувани на различни начини со цел да ги поттикне децата да размислуваат. При оваа игра е важно да се внимава на формирањето прашања, користење соодветни зборови, како и на редоследот на зборовите во реченицата. На пример: Сакам да играм со топка. (пример за потврдна реченица); Со што сакаш да играш? (пример за прашална реченица); Не сакам да играм со топка. (пример за одречна реченица).

Развојни цели:

- оспособување за правилно создавање реченица преку: прашање, негирање и потврдување;
- оспособување за поставување прашања;
- развој на перцептивните способности.

• СЛИКАТА ШТО ПРАШУВА

Воспитувачот на децата во групата им дели слики кои имаат многу детали. Добро би било секоја група да добие иста слика со цел сите групи да бидат во рамноправна позиција. Потоа децата треба да состават/измислат што поголем број прашања кои се поврзани со сликата што ја добиле. Откако ќе ги состават/обмислат, децата ги кажуваат, односно ги поставуваат прашањата. Доколку реченицата преку која се поставува прашањето е добро структурирана, групата добива бод, а доколку структурата на реченицата е погрешна, тогаш се одземаат поени на групата.

Секоја група добива онолку поени колку што составила точни прашања. Победува онаа група што ќе собере најголем број на поени.

Развојни цели:

- воведување за поставување прашања;
- воведување за составување потврдни, одречни и прашални реченици;
- развој на перцептивните способности.

ЛЕКСИЧКИ ИГРИ

Воспитувачот во работата со децата лексичките игри може да ги користи како мотивациски средства, потоа за повторување одредени содржини, за насочување на вниманието кон одредена содржина итн.

• „ГОЛЕМО-МАЛО“, „ЦРНО-БЕЛО“, „САКАМ-НЕ САКАМ“, „НИСКО-ВИСОКО“

Децата седнуваат во круг. Се повикува едно дете коешто ја започнува играта кажувајќи еден збор. Истото дете, покажувајќи со прст кон друго дете го повикува да каже збор со спротивно значење на зборот кој го кажал во време од 10 секунди. Доколку второто дете не успее да каже збор со спротивно значење, тогаш тоа ја напушта играта, односно го напушта кругот. Играта продолжува сè додека не остане едно дете во кругот. Освен зборови со спротивно значење, може да се кажуваат и зборови со исто или со слично значење.

Развојни цели:

- оспособување за кажување и повторување синоними и антоними;
- развој на перцептивните способности.

ИГРАМЕ И СЛУШАМЕ

Слушањето како јазична вештина, всушност, претставува и прва јазична активност со која детето се сретнува од својата најрана возраст. Слушањето е вид на рецептивна способност на човекот (способност за примање), што најпрво му овозможува да ги усвои гласовите на некој јазик, правилото на акцентирање на зборовите и интонацијата на реченицата.

• ИГРАМЕ ВО ПРОЛЕТ, ЛЕТО, ЕСЕН И ЗИМА

Воспитувачот ги дели децата од групата во помали групи. Темата е годишно време: пролет, лето, есен или зима. Според „добиеното годишно време“ децата групно треба да се договорат и да обмислат што ќе глуми нивната група, односно какви звуци ќе испуштаат/ продуцираат, а при тоа истите да бидат карактеристични за годишното време кое го „добиле“. Ако темата е пролет, децата во групата можат заеднички да глумат, односно да бидат во улога на: ветер, дрвја и сл. Секоја група избира свој звук и на знак на воспитувачот, започнуваат да го имитираат соодветното годишно време.

Воспитувачот оваа игра може да ја поврзе со активности во природа, а децата ќе уживаат во имитирање на звуците од природата и во текот на оваа игра ќе бидат мотивирани да бидат што е можно поуверливи во глумата. Доколку воспитувачот процени, оваа игра може да има и натпреварувачки карактер, на тој начин што децата пред да бидат поделени во групи, се избираат две или три деца кои ќе бидат судии. Тие ќе имаат задача да изберат група која најдобро и најуверливо ќе ја сработи зададената задача.

Развојни цели:

- развивање активно слушање;
- поттикнување на способноста на замислување;
- развивање визуелизација;
- развивање на фантазијата.

• „ПОЕТИ И СЛИКАРИ“

Воспитувачот ги дели децата во парови. Секој пар избира дали сака да биде „сликар“ или „поет“. Потоа воспитувачот објаснува како „поетот“ ќе зборува, а „сликарот“ ќе црта. Паровите се во позиција, при што децата-партнери се завртени со грб еден зад друг. Детето кое треба да црта од воспитувачот добива хартија и молив, а детето кое зборува од воспитувачот добива разгледница со неколку детали (најчесто тоа е разгледница со мотиви од природа или од некоја бајка/басна). Потоа воспитувачот им ги дели разгледниците на децата од паровите кои имаат улога на „поет“. Детето „поет“ има за задача колку што може најдобро, преку зборови да ја „долови“ содржината на разгледницата, а, пак, детето-

партнер, кое е во улога на „сликар“ треба најуспешно што може да го нацрта тоа што го слуша од партнерот „поет“. Победник е парот кој најуверливо ја прикажал сликата од разгледницата на својот цртеж.

Развојни цели:

- децата да се оспособат активно да слушаат;
- децата да се оспособат активно да зборуваат;
- децата да ги развијат перцептивните способности;
- да се развива способноста за визуелизација.

ЗБОРУВАЊЕ

Зборувањето како јазична способност следува после слушањето. Во развојот на децата од предучилишна возраст треба да се обрне посебно внимание на поттикнувањето на говорењето. Од таа причина од посебно значење се јазичните игри, како начин да се поттикне зборувањето во различни форми и ситуации.

• ЈАС СУМ АКТЕР, БИДИ И ТИ!

Воспитувачот ги дели учениците во групи. Децата се поделени во групи. Воспитувачот на секоја група деца дели листови на кои се прикажани случки од секојдневниот живот. Врз основа на тоа, децата треба да ја драматизираат во група прикажаната ситуација, така што секое дете во групата ќе има своја улога.

Како пример за случка можат да се наведе:

- Во телевизиска емисија гостуваат познати пејачки, пејачи или актери. Водителот им поставува интересни прашања, а тие даваат чудни, несекојдневни одговори, така што ја засмејуваат публиката.

Откако секоја група ќе ја заврши драматизацијата, секое дете избира најдобра одгледана ситуација/случка според него. На крај се прогласува најдобрата изведба.

Развојни цели:

- оспособување за активно слушање;
- оспособување за правилно зборување;
- оспособување за имитација;
- развивање перцептивни способности;
- развивање на фантазијата;
- развивање на креативното мислење.

• РАСКАЖИ МИ ПРИКАЗНА!

Воспитувачот во вреќа собира различни видови играчки. Децата се седнати во круг, при што од вреќата извлекуваат по една играчка. Воспитувачот им кажува реченица според која децата треба да состават приказна во зависност од играчката што претходно ја извлекле. Воспитувачот ја избира најуспешната приказна.

Развојни цели:

- оспособување за активно слушање;
- оспособување за правилно зборување;
- оспособување за имитација;
- развивање перцептивни способности;
- развивање на фантазијата;
- развивање на креативното мислење.

• МУЗИЧКИ ОПИС

Активноста започнува така што воспитувачот најпрво избира една музичка точка – инструментална музика која ќе им ја пушти на децата да ја слушаат. Водени од музиката, децата треба да ги искажат своите чувства што ги побудила музиката, како и да замислат некоја случка/слика преку која ќе ја опишат слушнатата музика. Откако, ќе ја сработат дадената задача, децата заедно со воспитувачот избираат најдобар „музички опис“.

Развојни цели:

- да се оспособат да зборуваат и да опишуваат врз основа на музика;
- развивање перцептивни способности;
- развивање на фантазијата;
- развивање на креативното мислење.

ЧИТАЊЕ

Читањето е јазична способност, која во најелементарна форма претставува примање информации. Читањето и пишувањето се јазични вештини кои се дел од секундарните јазични активности. Со развивањето на овие јазични вештини треба да се започне уште во предучилишна возраст на децата, како подготовка на процесот за почетно читање и пишување, преку играта, како најблизок метод за подучување на децата од оваа возраст, потоа преку моделот на глобално читање итн.

• СОЗДАВАМЕ СЛИКОВНИЦА

Воспитувачот ги дели децата во група. Секоја група добива неколку листови, боици/ фломастери и тема на која ќе цртаат. Потоа децата треба својата креативност да ја изразат и да направат сликовница на веќе зададената тема. Откако децата ќе завршат со изработката на сликовниците, секоја група ја претставува сликовницата, а воспитувачот заедно со другите деца ја избираат најдобро изработената сликовница.

Развојни цели:

- оспособување за создавање композиција на приказна (место, време на случувањата и ликови);
- развивање перцепција;
- развивање креативни способности за „создавање“ сопствени приказни.

ПИШУВАЊЕ

Игрите претставуваат најдобар начин за мотивирање и за креативно поттикнување на детето да го засака пишувањето и да започне да „пишува“ на својствен начин на неговата возраст и креативна способност.

• ФИЛМКО И СТРИПКО

Воспитувачот на децата им подготвува филм со содржина која е соодветна на нивната возраст. Со цел децата да научат да го разликуваат важното од неважното, по гледањето на филмот воспитувачот децата ги дели во групи и им задава различни задачи кои треба да ги претстават во форма на стрип.

Првата група треба да ги претстави негативните делови од филмот. Втората група треба да ги претстави најимпресивните делови од филмот. Третата група треба да ги претстави најтажните делови од филмот. Четвртата група треба да ги претстави најдобрите моменти од филмот. Децата се одлучуваат за тоа што ќе прикажуваат на нивниот стрип. Потоа, воспитувачот го избира најдобриот стрип.

Развојни цели:

- да се оспособат за најелементарно обликување на стрип врз основа на филм;
- развивање перцептивни способности;
- развивање способности за креативно мислење.